

סימן ד'

בביאור החילוק בין טהרת מעין לטהרת מקוה

לכל אדם אלא במקוה מים מכונסין שאז נקרא על המים שם מקוה והאדם נעבר צמה שהוא עובר זה אצל צמטין שהם זוחלין לא שייך על המים שם מקוה כלל ולא שער דהא קעפרם אינו חצור והעברה צם צענין אחר הוא דהוי כעין רחילה שהמים רוחלים אותו ולא שהוא עובר במקוה כמו צמי גשמים דצעיין דוקא צענין עבילה במקוה⁽¹⁾.

וזרזו גם עמם הרא"ה שצריעצ"ה מכות שאין מי מקוה שאוצים שצכלי שהם אשצורן נעברים צהשקה אגצ מי מעין זוחלין דצ' מינים הם, דהמים שצכלי אי אפשר להן לעבר אלא ע"י עבילה האדם במקוה והמים הזוחלין שצמטין אין להם דין זה כלל שהם אינם מעברים אלא ע"י רחילה שהם רוחלים את האדם. וכנראה שזו היא גם שיעת האור זרוע (סי' של"ז) שכתב דמעין כשהוא אשצורן אינו מעבר אלא צמי סאה כמקוה. ולכאורה אפשר לומר צטעמו משום דאין מעין אלא צזוחלין וצאשצורן דינו כמקוה (ודלא כהתוס' צצכורות נה. ובר"ן פ"צ דשצועות דצזה סרו כל קושיותיהם), אלא שמכרי"ק שורש נ"ו כתב צשם האו"ז דמ"מ מעין הוא לענין שאינו נפסל צשאוצים וע"כ ל"ל העעם משום דסצר

שיטת הרא"ה ז"ל (הוצא צריעצ"ה מכות ד. וצש"מ צילה ח: וצצדק הצית שעל העור סי' ר"א) שלא אמרו שהמים שאוצים נעברו צעירוצ כשפופרת הנוד אלא כשהם צתוך מקוה או הים שמעברים צאשצורן דוקא כמותם (היינו כהמים שאוצים שצתוך הכלי) דהו"ל כמין אחד אצל לגצי מעין שהוא מעבר צזוחלין דלא כהמים שצכלי אין יולאים מידי שאיצה צשפופה"נ והיינו משום דהוי כשני מינים.

ונראה לי להסציר דצריו ע"פ מה שכתב הרא"ה ז"ל צצדק הצית שעל תורת הצית להרשצ"ה (צתחלת שער ז') שצמטין לא צעיין מי סאה לאדם קטן וגון דמדכתב רחמנא מקוה מים דמשמע מים מכונסין נקטיין מינה שעורא והיינו שיעלה צהם גופו כאחת ומסתמא צגדול משתעי קרא אצל צמטין לא נתנה צו שער. והק' עליו צמשמרת הצית דמעולם לא שמענו שלמדנו שער מי סאה ממקוה מים אלא מוצא השמש וכי' או מכל צשרו, עיי"ש.

ונלע"ד דכוונת הרא"ה ז"ל הכי הוא דלא שייך שער מקוה שיכיה שער שזה

למעט מי פירות חדא צזוחלין וחדא צמכונסים.

(1) וכן משמע קלת דמעין ומקוה שני אופני עבילות הן מדאיתא צזוחלין דף פד. דאילנעריק תרי קראי

עו: דאס נאמט דמשא חדא חדא ידא לא מהני
גם נועל ידו מכלי זו והשני מכלי אחרת לא
מהני.

ועוד קשה לי על הסוברים דלאדם צעין מי
סאה אף צמעין הא חנין צחוספתא
פ"א ממקואות (הוצא צפיה"מ להרמב"ם
שם) כל מקום שאין אדם עובל צו אף
ידים וכלים עובלים צו והא כ"ש דמעין לא
בעלוהו חכמים⁽³⁾. ועוד קשה לי על הסוברים
דכ"ש דמעין היינו רביעית וסוברים נמי
דלאדם צעין מי סאה שכן סובר הר"י, מה
העם דבעלוהו לרביעית דמקור ולא בעלוהו
לרביעית דמעין (שמכרי"ו משמע דסובר שלא
בעלוהו לרביעית דמעין) כיון דמדאורייתא
דינס שוב. ועוד קשה לי על הר"י דלמה
לא חני צחור דף לח. בעשר רביעיות הן
רביעית דמעין כיון דלא בעלוהו דצגמי שם
מקשה וליחני רביעית דמקור ומשני הא
בעלוהו רצון, וכן הקשו החוס' שם ותיירלו
דצמעין כשר אפילו צפחות מרביעית אצל על
הר"י קשה⁽⁴⁾. ועוד קשה קושית הצנן שלמה

כהר"ה שצדק הצית הנ"ל דהא דמעין
מטבר צכ"ש היינו משום דצוחלין לא שייך
שעור ואין זה אלא שהמים רוחלים אותו וסבר
הארי"ז שאין זה אלא צוחלים שהם צוחלים
על האדם העובל ורוחלים אותו ולא שייך
צם שעור דקטפרם אינו חצור אצל צאצורן
אפילו צמעין אינו מטבר צאופן זה אלא צעין
שהאדם יעבול צמקור שלמה ועל כן צעין
שעור מקור דהיינו מי סאה⁽²⁾.

והנה הגר"א ז"ל הקשה צריש סי' ר"א ס"ק
י' על הסוברים דלאדם צעין מי סאה
אפילו צמעין דא"כ למה כשר גל שנחלש
דכוי צוחלין, לעצילת אדם הא הוב ליה
קטפרם ואינו חצור למי סאה, והנה קשה לי
לפרי"ז דא"כ צוחלין הוו קטפרם, א"כ אפילו
להסוברים דצכ"ש סגי אפילו לאדם מ"מ
קשה דכיון דקטפרם אינו חצור א"כ הוב
ליה עובל צמקואות חלוקות הרצב ואין כל
גופו עובל צמקור אחת וכיון דעצילת חלואין
לאו כלום היא גם עצילת כל גופו צמקואות
חלוקות לא תיבגי כמו שכתבו החוס' צגיטין

העמאים, ובאמרם ז"ל שם מנן שאם היה עמא יעברנו,
ועיין צחצוח הר"ש כלל ל"א סי' צ' שפירש לה לענין
הכשר מקור, עיי"ש. ועי' צפסחים דף ח. וצמרחי
פ' שמיני דלכו"ע מיירי קרא גם צעכרת העמא צמקור.

(3) ואולי י"ל דר"ל כלים הנקנים מן העכרים
ובהצ"י ציור"ד סי' ק"כ. אה"כ מלאחי שהרש"ש צפ"א
מ"ו דמקואות הק' מכאן.

(4) והנה מה שסבר הר"י דלא בעלוהו נראה
דמפיק לה מתוספתא מעין מטבר צכ"ש והמקור צמי
סאה וע"כ מדרבנן מיירי ולכלים דלאדם סובר הר"י
דצעין מי סאה אף צמעין ועוד דא"כ מאי ר"מ צן
מעין למקור. והיראים דסבר דלא בעלוהו היינו משום

(2) ולכאורה משמע כן גם צהר"ה שצ"מ צילה
ח: שכתב שמעין אינו מטבר אלא צוחלין ומש"ה אינו
מטבר צהשקה את מי המקור. אלא שא"כ תיקשי על
הר"ה מהצ"כ פרשה שמיני פ"ט דיליף שם דמקור
פסולה נעכרת ע"י הכשרה ממקור מים יהיה טהור ואין
לי אלא שמעין מטבר את המקור מקור את המקור
וכי' מנן וכי' עיי"ש. ואם להר"ה אין מעין אלא
צוחלין לא משכחת לה דמעין יעבר את המקור אלא
ע"כ דאצורן נמי מעין הוא. ומה שכתב שאינו מטבר
אלא צוחלין ראונו למר צפחות ממי סאה כדן מעין
וכהארי"ז. אלא שכל זה אינו אלא לפירוש הזית רעק על
הילקוט שפירש להצ"כ הר"ל צהכשר מקור אצל צסמ"ג
עשן רמ"ה הצ"ח את הצ"כ הר"ל לענין עכרת המים

(או"ח צמפתחות) על הסוצרים דכ"ש היינו רביעית מצבא צתרא קג. דשקיל וערי שם אס יש לומר על כ"ש דמ"מ לריך שצורא זועא למא לא מציא הא דמעין דבעין רביעית (ואף שצבגהת תועפות רא"ס תי" עפ"י הגמ' שם מ"מ היה להגמ' להקשות ממעין ולת').

והנה לפי מה שצאתי דברי הרא"ה דצמעין העברה הוא צמה שהמים רוחלין אותו ואין על המעין דין מקוה שלמה שהאדם עוצל צתוכה ונעבר, יתיישב מה שהקשיתי דאפילו להסוצרים דכ"ש סגי צמעין אפילו לאדם מ"מ קשה כיון דקטפרס אינו חצור הו"ל עזילת חלאין, והשתא ניחא דלהסוצרים דכ"ש שהוא סגי לא שייך מקואות הרבה או מקוה אחת דאין על המים דין מקוה כלל אלא הוי כמו רחילה צמים ולזה אין לריך שיכיו המים מחוצרים זה לזה ולא איכפת לן צמה שהם קטפרס ואפילו להשיטה הסוצרת דלאדם צעין גם צמעין מ' סאה מ"מ צכלים דכ"ש סגי יש לומר שאין על המים דין מקוה אלא הוי כמו רחילה כיון שאין לריך שצור*.

ובן יש ליישב מה שהקשיתי להשיטה דכ"ש היינו רביעית א"כ לייתי צהדי עשר רביעית צמיר דף לת. עפ"י מה שפירשתי צסי. ג' צתירון הגמ' לענין נע"י דצפלוגתא

דסוצר דגם לכלים צעי צמקוה מ' סאה מדאורייתא ואין רביעית מעבר אלא צחצור למקוה.

* א"ה: ע"י לעיל צסי צ' ד"ה ומעכה מה שמצא רבינו שם דאפילו להסוצרים דבעין מ' סאה צמעין מודים לסצרת הרא"ה צבחילוק צין מעין למקוה ע"י.ש.

לא קמיירי היינו דלר' יוסי דהרביעית לא הוי אלא שצור כמות הרחילה לא שייך למיתני, א"כ רביעית דמעין דלא הוי נמי אלא שצור רחילה נמי לא שייך למיתני צהדי עשר רביעית וצגמ' לא פריך אלא מרביעית דמקוה. וכן יש ליישב צזה מה שהק' צספר צנין שלמה להשיטה דכ"ש היינו רביעית א"כ למא לא הציאה הגמ' צצא צתרא קג. רא"י מכאן דאפילו היכא דתן כ"ש יש לפרש דצעי מ"מ שצורא זועא, ולהנ"ל יש ליישב דצאמת שצור המים שיכיה להם דין מקוה לעבר ליחא צמעין כלל וע"כ תן המעין מעבר צכ"ש והא דצעי רביעית אין זה אלא שצור צרחילה.

ובחצוק זה שצין מעין למקוה יש לפרש למא צעלוה לרביעית דמקוה ואוקמוה אמי סאה ולא צעלוה לרביעית או לכ"ש דמעין, והיינו דכשתקנו חכמים דגם לכלים צעין מ' סאה על כרחך שצור המקוה והמים דהא לכלים לא שייך לומר שהוא מעטס שיכא כל גופו עולה צצ"א ולא פלוג לשער צכל אחד כפי גופו כמו שכתצתי צסי' ג' לעזילת אדם*, ועל כן צמקוה של מי גשמים דשייך ציה שצור מקוה שהרי גם מדאורייתא הרביעית לכלים והמ' סאה לאדם הם שצור של המים והמקוה, תקנו חכמים

וע"ע צסי' י"ג שתי' שם רבינו קושייתו צדרך אחר.

* א"ה: ע"י צסי' צ' שמצא רבינו שם דשצור מ' סאה לעזילת אדם צמעין הוי שצור העזילה ושצור מ' סאה הוא משום לא פלוג לשער כ"א לפי גופו. אצל צכלים ודאי א"א לומר כן כמו שמצא כאן וא"כ ודאי המ' סאה צכלים הוי שצור המקוה והמים.

שגם לכלים לא תיסגי לשעור המקוה צרציעית
אלא דצעינן שעור מקוה דמי סאכ כמו לאדם
אבל צמעין צוחלין שאינו אלא דין רחילה ולא

שייך צי שעור מקוה כלל דהא קעפרס אינו
חצור איך יתקנו צו חכמים דליצעי שעור
מקוה דמי סאכ מלחא דליתא ציה כלל.

סימן ה'

בענין בשרות זוחלין במעין ובענין רבו הנוטפין על הזוחלין

בתה"ד (הוצא צע"ז ס"ק ג') הק' דלמה
אסור לעבול צוהר כשרצו נוטפין על
הזוחלין מאי שנא מרצו שאוצין על הכשרים
אפילו אלף סאין דלא יפסלו את המקוה
השלמה. ועיי"ש מה שתי התה"ד ועי' היעצ
צסי' צ' שהוכחנו דלא סצרי הר"ש והרא"ש
כהתה"ד דפסול שאוצין הוא מטעם חלושין
וא"כ עלינו לתי קושית התה"ד לפי שיעתם.

ונקדרי מתחלה מה שכתב הש"ך סי' ר"א
ס"ק כ' וס"ק קכ"ג לחלק צגל
שנחלש מהים דאע"ג שיש לו דין מעין לעהר
צזחילה מ"מ לענין לעהר צכל שהוא דינו
כמקוה דצעי מ' סאכ כיון שנחלש (וחילוק
זה איתא גם צספר האשכול להר"א אצ"ד
ז"ל סי' נ"ח) ועי' צציהאור הגר"א שם ס"ק
ו' שכתב דצצרי הש"ך אינם צרורים, וצצו"ת
למה לזק החדש הק' על הש"ך דמהש"ך
משמע דדין מ' סאכ חמור מדין זחילה ואן
מאינו איפכא דכשרצו נוטפין על הזוחלין שזה
למקוה לעהר צאשצורן דווקא ולמעין לעהר
צכל שהוא. (והיינו לשיעת הר"מ והר"ש

והרא"ש שפירשו שזה למקוה לעהר צאשצורן
כפשוטו לחלק צין דין אשצורן לדין כ"ש).

ונלענ"ד לתרן דכולה חד טעמא הוא שיש
לומר דהא שהתירה התורה זוחלין
צמי מעין ופסלה צמי גשמים אין זה מפני שמי
מעין עכרתם מרובה ממי גשמים וכמו לענין
כ"ש שהמעין מעהר צכ"ש משא"כ צמקוה
אבל לענין זחילה אין זה מפני שמעין עדיף
ממקוה אלא מפני שהזחילה אחרת היא שלא
פסלה התורה אלא זחילה של מי גשמים שאינה
טצצית להם שדרכם להיות מים מכונסים
אלא שמפני מקרה מיוחד כגון שהקרקע אינו
שזה שם אירע להם שהם זוחלים אבל זחילה
מי מעין שטצצם ודרכם צכך להיות זוחלים
וכך גם שםם צלשון המשנה שמי המעין
נקראים זוחלים כאמרם ז"ל הזוחלים שרצו על
הנוטפים (ועי' חולין דף פד.), זחילה כזאת לא
זו היא הזחילה שפסלה התורה. וזהו טעם
הש"ך ז"ל דגל שנחלש אע"ג שיש דיני מקוה
לענין דאינו מעהר צכ"ש כיון שנחלש מ"מ
כיון שזחילתו צשעה שנחלש מן הים זחילה